

**Чернівецький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету**

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ЗАГАЛЬНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ НА
ПІДПРИЄМСТВІ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ, НАПРЯМИ
УДОСКОНАЛЕННЯ**

(на матеріалах КП «Рухбудсервіс»)

Студента 2 курсу денної форми
навчання спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
спеціалізації «Державні фінанси»

_____

Гардашова
Руслана
Рагімовича

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

_____

Рилєєв
Сергій
Володимирович

Завідувач кафедри:
д.е.н., професор

_____

Чорновол
Алла
Олегівна

Чернівці 2023

АНОТАЦІЯ

Гардашов Р. Р. Загальна система оподаткування на підприємстві: переваги, недоліки, напрями удосконалення. – Рукопис. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ, Чернівці, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі досліджено теоретико-методологічні аспекти загальної системи оподаткування підприємств. Проведено моніторинг оподаткування за загальною системою КП «Рухбудсервіс» у 2020–2022 роках, проаналізовано показники фінансово-господарської діяльності підприємств в Україні та особливостей їх оподаткування. Визначено напрями підвищення ефективності загальної системи оподаткування підприємств в Україні.

Ключові слова: загальна система оподаткування, підприємство, податок на прибуток, прибуток.

ANNOTATION

Gardashov R. R. The general system of taxation at the enterprise: advantages, disadvantages, directions of improvement.– Manuscript. Final qualifying works on education and qualification level «master» specialty 072 «Finance, banking, insurance and the stock market».– Chernivtsi Trade and Economic Institute STEU. Chernivtsi, 2023.

In the final qualification work the theoretical and methodological aspects of the general system of taxation of enterprises are investigated. Taxation was monitored according to the general system of KE “Rukhbudservis ” in 2020–2022, the indicators of financial and economic activity of enterprises in Ukraine and the features of their taxation were analyzed. The directions of increase of efficiency of the general system of taxation of the enterprises in Ukraine are determined.

Keywords: general tax system, enterprise, income tax, profit.

ЗМІСТ

	4
Розділ 1.	7
1.1.	7
1.2.	9
1.3.	14
	16
Розділ 2.	18
2.1.	18
2.2.	24
	30
Розділ 3.	32
3.1.	32
3.2.	36
3.3.	41
	45
	46
	49

ВСТУП

Актуальність теми. Більшість українських компаній оподатковуються за загальною системою оподаткування. Збільшення податкового тиску на такі компанії призводить до того, що вони намагаються уникнути сплати податків, що є незаконним перед державою. В той же час, підприємства використовують законні способи для мінімізації свого податкового обов'язку, щоб подолати фінансові труднощі. Оптимізація оподаткування стає важливим завданням для фінансового управління компанією у сучасному контексті управління фінансовими ресурсами.

Питання оподаткування підприємств знаходили своє відображення у працях В.Л. Андрущенка, О.Д. Василика, В.П. Вишневського, Т.І. Єфименко, Ю.Б. Іванова, А.І. Крисоватого, М.І. Крупки, І.О. Луніної, В.М. Мельника, П.В. Мельника, С.В. Михайленко, В.М. Опаріна, А.М. Соколовської, Л.Л. Тарангул, В.М. Федосова, О.П. Чернявського, Л.М. Шаблістої та ін. Віддаючи належне цим напрацюванням, слід відзначити, що і сьогодні діюча в Україні загальна система оподаткування – одне з серйозних протиріч між суб'єктами господарювання та державною владою. Це потребує продовження теоретичних досліджень, доповнення їх аналізом фактичного стану оподаткування з метою визначення напрямів його вдосконалення.

Мета і завдання дослідження. *Метою дослідження* є дослідження функціонування загальної системи оподаткування підприємств, її переваг та недоліків, визначення можливості її удосконалення.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються наступні *завдання*:

- 1) Дослідити наукові підходи до визначення понять «податкова система» та «система оподаткування»;
- 2) Охарактеризувати сутність загальної системи оподаткування підприємств в Україні, її переваги та недоліки;
- 3) Розглянути особливості справляння податків з підприємств за загальної системою;

4) Провести моніторинг оподаткування за загальною системою оподаткування КП «Рухбудсервіс» у 2020–2022 роках та визначити вплив оподаткування на результати діяльності підприємства;

5) Визначити вектори лібералізації механізму оподаткування підприємств за загальною системою;

6) Окреслити шляхи підвищення ефективності оподаткування прибутку як ключового елемента загальної системи оподаткування підприємств;

7) Виявити можливості детінізації економіки України як платформи для зменшення рівня податкового навантаження за загальною системою оподаткування.

Об'єктом дослідження є інструменти податкової системи щодо справляння обов'язкових платежів з підприємств.

Предметом дослідження випускної кваліфікаційної роботи є теоретичні та методологічні засади функціонування загальної системи оподаткування підприємств в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі використано ряд загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: загальнонаукові методи формальної і діалектичної логіки – для дослідження економічної сутності, функцій і механізму справляння податків за загальною системою оподаткування, обґрунтування пропозицій з удосконалення оподаткування підприємств в Україні; методи інформаційно-логічного та факторного аналізу – для характеристики та оцінки стану оподаткування підприємства; таблично-графічний метод – для наочного відображення динаміки абсолютних і відносних показників; прийоми абстрактно-логічного методу – для теоретичних узагальнень і формування висновків.

Інформаційну базу дослідження становлять положення Податкового кодексу, фундаментальні положення та висновки, викладені у працях вітчизняних вчених із проблем оподаткування підприємств, фінансова та податкова звітність КП «Рухбудсервіс».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному дослідженні теоретичних та прикладних положень загальної системи оподаткування підприємств. Зміст найбільш значущих наукових результатів, отриманих особисто автором відповідно до поставлених завдань дослідження, полягає у тому, що:

- розмежовано сутність понять «податкова система» та «система оподаткування»;
- напрями подальшого підвищення ефективності загальної системи оподаткування підприємств в Україні.

Практична цінність дослідження полягає у доцільності впровадження рекомендацій щодо удосконалення оподаткування підприємств за загальною системою.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези доповіді на тему «Вектори лібералізації механізму оподаткування підприємств за загальною системою» (Матеріали студентської інтернет-конференції «Фінансово-економічний розвиток регіонів: виклик воєнного стану та поствоєнні перспективи», ЧТЕІ ДТЕУ, 2023).

Обсяг та структура випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 48 сторінках. Робота містить 6 таблиць та 15 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

1.1. Наукові підходи до визначення понять «податкова система» та «система оподаткування»

Сучасна теорія оподаткування використовує терміни "податкова система" та "система оподаткування", але законодавець часто не чітко розрізняє ці поняття і не надає їм чіткого визначення. Українське податкове законодавство дозволяє суб'єктам господарювання обирати оподаткування за загальною чи спрощеною системою.

Важливо відзначити, що в чинному податковому законодавстві відсутнє визначення терміну "система оподаткування". Однак стаття 291 Податкового кодексу України надає визначення спрощеної системи оподаткування як особливого механізму оплати податків і зборів, який замінює окремі податки і збори, встановлені іншими положеннями, однак зобов'язує сплату єдиного податку за умов і порядком, визначеними відповідним розділом Податкового кодексу, з одночасним застосуванням спрощеного обліку та звітності. Аналіз цього визначення дозволяє прийти до висновку, що система оподаткування є механізмом справляння податків і зборів, а не просто сукупністю загальнодержавних та місцевих податків і зборів, які стягуються за встановленими правилами [1].

Щодо теоретичних поглядів, Затонацька Т. Г. запропонувала визначення теоретичної основи системи оподаткування як сукупності законодавчо закріплених загальнодержавних і місцевих податків, що надходять до бюджетів на різних рівнях, принципів їх встановлення та зміни, методів обчислення та сплати, а також відповідальності за порушення правил оподаткування. В даному визначенні враховані всі аспекти, пов'язані з оподаткуванням [31, с. 49].

Виходячи із цього визначення, можна виділити такі складові системи оподаткування:

- 1) податкова система;
- 2) порядок встановлення податків та інших обов'язкових платежів;
- 3) порядок введення податків та інших обов'язкових платежів;
- 4) порядок зарахування податків та інших обов'язкових платежів до бюджетів та державних цільових фондів;
- 5) відповідальність платників податків.

Проте визначення вченого Д.А. Білінського розрізняє поняття "податкова система" та "система оподаткування", аргументуючи використання першої категорії у Податковому кодексі України. Автор вказує, що саме таке визначення використовується в податкових законодавствах пострадянських країн, а також відзначає ширший зміст поняття "оподаткування", яке охоплює не лише конкретні податки і збори, а й процесуальні аспекти їх введення та збирання [13, с. 10].

На нашу думку, важливо не залишатися прив'язаними до податкового законодавства колишніх радянських країн, а замість цього акцентувати увагу на законодавстві розвинених європейських країн та інших держав, з якими Україна уклала угоди про уникнення подвійного оподаткування.

Деякі вчені стверджують, що "оподаткування і система оподаткування є економічними категоріями, обумовленими об'єктивними умовами розвитку суспільства, яке ґрунтується на товарно-грошових відносинах... Відомо, що економічні закони та категорії самі по собі не можуть мати прояв, і для їх використання необхідна цілеспрямована діяльність людей, їх об'єднань, включаючи державу" [17, с. 18].

Існує точка зору, що податкова система включає не лише податки і збори, а й інші складові, що представляють собою широкий спектр розуміння податкової системи. Наприклад, за словами М.П. Кучерявенка, податкова система у широкому розумінні – це не лише набір податків, зборів і платежів, закріплених

законодавством країни, але й принципів, форм і методів їхнього встановлення та контролю, а також відповідальності за порушення податкового законодавства [41, с. 55].

Вважається, що податкова система є складним і багатогранним явищем, що формується під впливом об'єктивних факторів, пов'язаних з економічною природою податків, і суб'єктивних факторів, пов'язаних з тим, що вона є проявом податкової політики, яку здійснюють державні структури через податкове законодавство [35].

Підсумовуючи різні точки зору на сутність, структуру та елементи податкової системи, можна зробити висновок, що доктринарні погляди різняться, але іноді спостерігається збіг їхніх позицій щодо окремих аспектів податкової системи.

На наш погляд, податкова система представляє собою комплекс податків і зборів, які існують та застосовуються в певній країні, а також правові відносини, що виникають при нарахуванні, сплаті, стягненні та перерахуванні грошових коштів у вигляді податкових платежів до відповідних державних та місцевих фондів, а також при здійсненні податкового контролю.

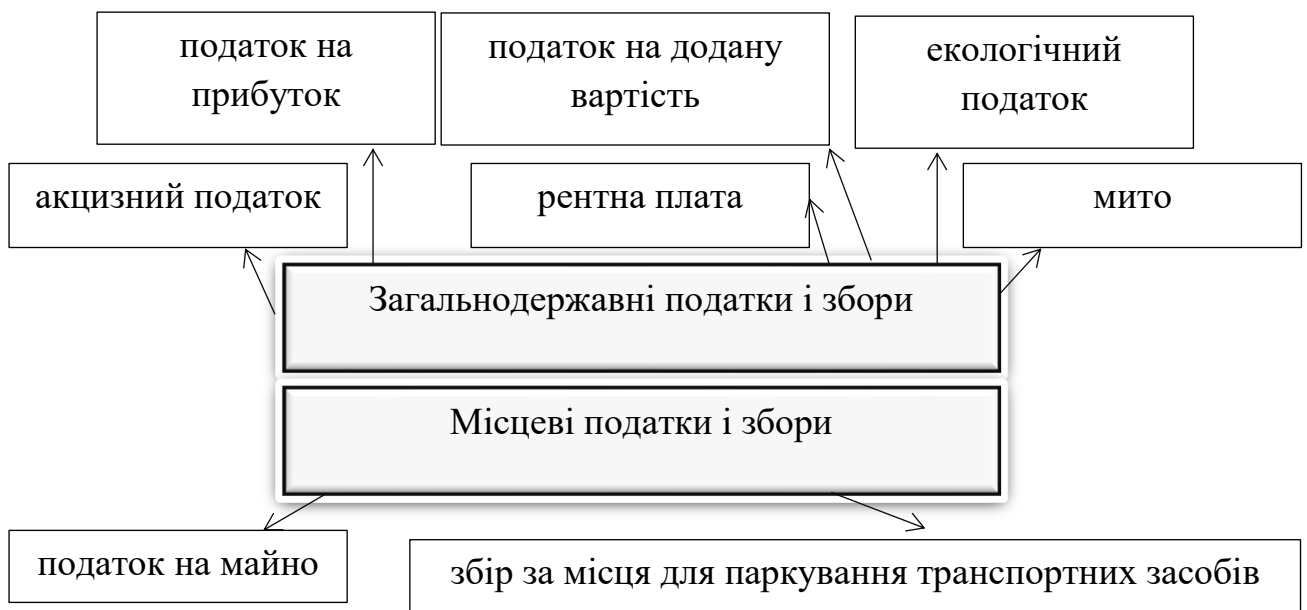
Ми дотримуємося погляду, що термін "система оподаткування" має більш вузьке значення, ніж "податкова система". Система оподаткування представляє собою конкретний режим в межах податкової системи, що включає в себе встановлення правил нарахування податків, організацію податкового обліку, подання звітності та сплату обов'язкових платежів відповідно до чинного податкового законодавства.

1.2. Сутність загальної системи оподаткування підприємств в Україні, її переваги та недоліки

Юридичні особи, які є підприємствами, мають можливість вибору між загальною та спрощеною системами оподаткування. Загальна система включає в

себе різні податки і збори, які обов'язково сплачуються до бюджетів та державних цільових фондів відповідно до українського законодавства. За замовчуванням всі юридичні особи залишаються на загальній системі оподаткування, якщо вони не обрали спрощену систему з оплатою єдиного податку в третій або четвертій групі і не були зареєстровані як платники за рішенням Державної податкової служби (ДПС). Загальна система передбачає сплату різних видів податків і зборів відповідно до об'єктів оподаткування, таких як прибуток, майно та використання природних ресурсів.

У порівнянні з загальною системою, спрощена система оподаткування є спеціальним податковим режимом, який застосовується до підприємств малого бізнесу. Мале підприємництво сприяє гнучкості економіки, мобілізує значні фінансові та виробничі ресурси населення, має потужний антимонопольний потенціал і важливий для розв'язання соціальних завдань [27].

Рис. 1.1. Загальна система оподаткування підприємств в Україні

Проблеми у сфері оподаткування, адміністративні бар'єри, недостатнє фінансування та недорозвинена інфраструктура ускладнюють розвиток малого підприємництва в Україні. Для вирішення цих проблем і створення сприятливих

умов необхідно впровадження нових методів економічного регулювання, які враховуватимуть ринкові реалії [33].

Останнім часом економічний розвиток України значною мірою залежав від діяльності малих підприємств. Малий бізнес, як один із ключових секторів економіки, визначає структуру валового національного продукту та забезпечує темпи економічного зростання. Досвід малого підприємництва в Україні свідчить про його високу адаптивність до ринкових умов, здатність швидко реагувати на зміни та знаходити своє місце виробництва, що сприяє його виживанню. Крім того, малий бізнес виявляється ефективнішим у виробництві, забезпечуючи більшу віддачу на капіталовкладення при найнижчих інвестиційних потребах [43, с. 172].

Незважаючи на всі переваги, які має малий бізнес для економіки, ця форма підприємництва залишається дуже вразливою. Вона стикається з конкуренцією від великих виробників, оскільки не має можливості утримувати великий штат працівників для вирішення різних аспектів діяльності, таких як захист інтересів підприємства, підготовка документації і звітності, а також розробка стратегії.

Хоча мале підприємство може сприяти приватним ініціативам громадян, впливати на структурну перебудову економіки і сприяти інноваційному розвитку, його вплив на ці процеси дуже обмежений. Статистика свідчить, що лише 5-6% малих підприємств в Україні займаються інноваційною діяльністю, що значно менше, ніж у розвинених країнах.

Багато малих підприємств не використовують свій потенціал через проблеми з кредитуванням. Високі відсотки за користування кредитами роблять виробництво малорентабельним. Рішенням може стати підтримка з боку банків, зокрема заохочення їхніх керівників до збільшення обсягів кредитів для малого підприємництва, наприклад, через моральні стимули.

Таким чином, одним із основних напрямків державної підтримки малого підприємництва повинно бути впровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності.

Юридичні особи, які використовують спрощену систему оподаткування, мають обмеження щодо видів діяльності, кількості працівників і обсягів доходу. Вибір спрощеної системи оподаткування доступний для платників податків, які відповідають певним критеріям. Підприємства, які є платниками єдиного податку, звільнені від зобов'язань з нарахування, сплати та подання податкової звітності з податків і зборів, таких як податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість для операцій на митній території України (за винятком платників ПДВ), податок на майно (за винятком земельного податку для невикористовуваних для господарської діяльності земельних ділянок) та рентна плата за спеціальне використання води для сільськогосподарських товаровиробників, які сплачують єдиний податок четвертої групи.

Рис. 1.2. Податки, від сплати яких звільняє спрощена система оподаткування підприємства в Україні

Переваги оподаткування юридичних осіб за спрощеною системою полягають у простоті нарахування єдиного податку, легкості ведення обліку та відносній простоті заповнення звітності. Додатково, існує можливість звільнення від сплати ряду податків і обов'язкових платежів, а також можливість стати платником ПДВ за власним бажанням (табл. 1.1).

Недоліки спрощеної системи оподаткування включають обмеження у видах діяльності, обсязі доходу і кількості працівників.

Таблиця 1.1

Механізм оподаткування єдиним податком

Групи платників єдиного податку	Статус СПД	Кількість найманих працівників	Дохід за календарний рік, що передував переходу на ЄП	Види діяльності	Ставки
1	2	3	4	5	6
I	Фізичні особи-підприємці (ФОП)	без найманих працівників	не перевищує 167 МЗП (1 118 900 грн у 2023 р.)	роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках, надання побутових послуг населенню	до 10% розміру прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб станом на 1 січня звітного року <u>(248,10 грн у 2023 р.)</u>
II	Фізичні особи-підприємці	без найманих працівників/одночасно не перевищує 10 осіб	не перевищує 834 МЗП (5 587 800 грн у 2023 р.)	виробництво та/або продаж товарів; ресторанне господарство, надання послуг платникам єдиного податку та/або населенню	до 20% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року <u>(1300 грн у 2023 р.)</u>

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4	5	6
III	ФОП та юридичні особи -	необмежена	не перевищує 1167 МЗП (7 818 900 грн у 2023 р.)	всі види діяльності з урахуванням обмежень	а) 3% від доходу у разі сплати ПДВ; б) 5% від доходу без сплати ПДВ
IV	Сільськогосподарські товаровиробники	<i>розмір ставок залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та встановлюється у відсотках до нормативної грошової оцінки землі</i>			
Єдиний соціальний внесок (ЄСВ)		<i>Мінімальна заробітна плата * 22% = 6700 * 22% = 1474 грн</i> (у 2023 р.)			

У порівнянні з обмеженнями спрощеної системи, загальна система оподаткування має свої переваги, такі як відсутність обмежень у видах діяльності, в обсязі доходу і кількості працівників. Також вона надає більші можливості для планування та оптимізації оподаткування за рахунок впливу обсягу видатків на базу оподаткування.

Проте загальна система оподаткування супроводжується істотними недоліками, зокрема складністю адміністрування, високим податковим навантаженням та вимогами до ведення обліку та складання звітності.

1.3. Механізм оподаткування підприємства обов'язковими платежами за загальною системою

Система загального оподаткування передбачає, що основним видом оподаткування для підприємств є податок на прибуток. Об'єктом оподаткування є фінансовий результат підприємства, який визначається відповідно до бухгалтерського обліку та коригується згідно з податковим кодексом на податкові різниці. Базова (основна) ставка податку на прибуток становить 18%.

Проте, для підприємств у сферах страхування та азартних ігор передбачаються інші умови. Наприклад, дохід страхових компаній, які є резидентами, оподатковується за ставкою 0% або 3%, залежно від виду страхування. Податок на доходи нерезидентів розраховується за різними ставками в залежності від виду господарської діяльності, наприклад, 20% за виготовлення чи розповсюдження рекламних матеріалів та інші ставки для різних видів доходів.

Якщо юридичні особи є власниками або користувачами земельних ділянок, земельних часток (паїв), то вони зобов'язані сплачувати податок за цю землю. Об'єктами оподаткування є земельні ділянки або частки (паї), які є власністю або в користуванні. Оподаткування базується на нормативній грошовій оцінці земельних ділянок з врахуванням коефіцієнта індексації та на площі земельних ділянок, які не пройшли оцінку.

Ставка податку для земельних ділянок, які пройшли грошову оцінку, не перевищує 3% від їх нормативної грошової оцінки, а для сільськогосподарських угідь та земель загального користування - 1% від їх нормативної грошової оцінки. Для земель, які перебувають у постійному користуванні суб'єктів господарювання (за винятком державної та комунальної власності), ставка податку не перевищує 12% від нормативної грошової оцінки. Ставка податку за земельні ділянки за межами населених пунктів не перевищує 5% від нормативної грошової оцінки за одиницю площі ріллі в Автономній Республіці Крим або в області [1].

Платником податку на додану вартість (ПДВ) найчастіше є юридична особа, яка добровільно реєструється або зобов'язана реєструватися як платник податку, якщо загальна сума операцій з постачання товарів/послуг, нарахована (сплачена) протягом останніх 12 місяців, перевищує 1000000 гривень. Винятком є платники єдиного податку першої - третьої групи. Об'єктом оподаткування є операції платників податку з постачання товарів та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, ввезення товарів на митну територію України та послуги з міжнародних перевезень. Ставки податку визначаються від бази оподаткування у розмірах 20%, 14%, 7% і 0% (дод. А).

Платниками акцизного податку є виробники та імпортери, а в окремих випадках – реалізатори підакцизних товарів. Цей податок призначений для обмеження споживання товарів, таких як алкогольні напої, тютюнові вироби, автомобілі та нафтопродукти. Об'єктами оподаткування є оборот з реалізації підакцизних товарів та митна вартість імпортованих на територію України товарів. Ставки акцизного податку є твердими (специфічними) та відсотковими (адвалорними) і відрізняються залежно від товарної групи.

Отже, загальна система оподаткування - це універсальна форма оподаткування для бізнесу, де юридичні особи на цій системі можуть займатися будь-яким видом діяльності, мати необмежений дохід та кількість найманих працівників при відповідних дозвільних документах.

Висновки до розділу 1

Аналіз наукових поглядів на сутність понять «податкова система» та «система оподаткування» свідчить, що у доктринальних поглядах відсутня єдність, хоча інколи зустрічається збіг їхніх позицій щодо окремих елементів зазначених дефініцій.

На нашу думку, під податковою системою слід розуміти сукупність податків і зборів, які існують та діють на території певної країни, а також правовідносини, які виникають у процесі та у результаті нарахування (розрахунку), сплати або стягнення та перерахування грошових коштів (у вигляді податкових платежів) до відповідних державних та місцевих фондів грошових коштів, та здійснення податкового контролю.

Дотримуємося думки, що поняття «система оподаткування» є вужчим за поняття «податкова система». Система оподаткування – це режим податкової системи, який передбачає встановлення правил нарахування податків відповідно до наявних об'єктів оподаткування, організації податкового обліку, подання

звітності та сплати визначених податковим законодавством обов'язкових платежів.

Загальна система оподаткування передбачає сплату всіх видів податків і зборів, передбачених податковим законодавством України, в залежності від наявності певних об'єктів оподаткування (прибутку, майна, використання природних ресурсів).

До переваг загальної системи оподаткування відносяться: відсутність обмежень у видах діяльності; відсутність обмежень обсягу доходу і кількості працівників; більш широка можливість планування та оптимізації оподаткування (внаслідок впливу обсягу видатків на базу).

Недоліками загальної системи оподаткування є: складність адміністрування (досить суворі вимоги до ведення обліку та складання звітності); високе податкове навантаження.

РОЗДІЛ 2

МОНІТОРИНГ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ЗАГАЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

2.1. Аналіз справляння обов'язкових платежів КП «Рухбудсервіс» у 2020–2022 роках

У процесі господарської діяльності будь-яке підприємство стикається з необхідністю обчислення і сплати до бюджетів відповідних рівнів податків і зборів. Податки є одним їх основних фінансових інструментів ринкової економіки і являють собою з одного боку фінансову основу бюджетів різних рівнів, а з іншого вони справляють істотний вплив на грошовий обіг, ціноутворення, здійснення інвестиційної політики, розподіл прибутку.

КП «Рухбудсервіс» оподатковується за загальною системою. Податкова політика базується на нормах податкового законодавства і є сукупністю положень податкового обліку, які підприємство визначає самостійно, а також норм податкового права, які підприємство повинно визначити для цілей обчислення податків.

КП «Рухбудсервіс» на загальних умовах сплачує податок на прибуток до бюджету. Для аналізу використаємо дані податкової декларації з податку на прибуток (табл. 2.1., дод. Б, В, Г). За результатами розрахунків, наведених у таблиці 2.1, податок на прибуток, нарахований у 2020 р., становив 1903 грн., у 2021 році – 1408 грн., у 1207 грн. у 2022 р. У 2021 році було сплачено на 495 грн. податку на прибуток або на 26% менше, ніж у 2020 році. Сума прибутку, що підлягає оподаткуванню, зменшилася у 2021 році порівняно з 2020 р. на 2751 грн. і становила 7821 грн.

Зменшення прослідковується і у 2022 р.: податок на прибуток нараховано у сумі 1207 грн., що на 201 грн. менше показника 2021 р. Оподатковуваний прибуток у 2022 р. становив 6706 грн., що на 1115 грн. менше показника 2021 р.

Таблиця 2.1

**Динаміка показників податкового обліку з податку на прибуток КП
«Рухбудсервіс» за 2020– 2022 роки**

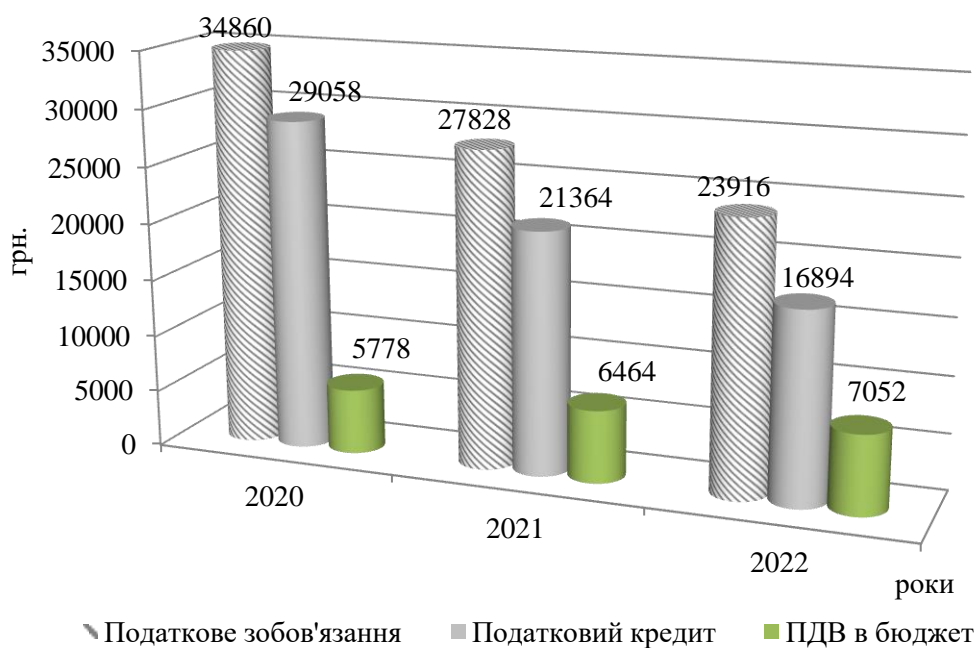
(грн.)

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
	Прибуток, що підлягає оподаткуванню	10572	7821	6706	-2751,0	-1115,0	-26,0
Нарахована сума податку	1903	1407	1207	-495,0	-201,0	-26,0	-14,3

Розглянемо динаміку податку на додану вартість, нарахованого за 2020 – 2022 роки. Податок на додану вартість – це непрямий податок, який сплачується до державного бюджету на кожному етапі виробництва та реалізації продукції, товарів, виконання робіт, надання послуг, при імпорті товарів до або під час митного оформлення [1].

Податок на додану вартість сплачується на різних етапах обігу товарів, але він оподатковує додану вартість, а не загальний оборот. Ця система зберігає переваги податку на оборот, але одночасно усуває його недолік - накопичувальний характер оподаткування.

КП «Рухбудсервіс» сплачує ПДВ згідно з чинним законодавством за базовою ставкою – 20%. Сума податку на додану вартість, яка підлягає сплаті в бюджет, обчислюється як різниця податкового зобов'язання та податкового кредиту. Податкове зобов'язання – це сума ПДВ, нарахована у зв'язку з продажем товарів, робіт, послуг. Податковий кредит – це ПДВ, нарахований у зв'язку з придбанням товарів, робіт та послуг (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Динаміка показників нарахування податку на додану вартість КП «Рухбудсервіс» у 2020–2022 рр.

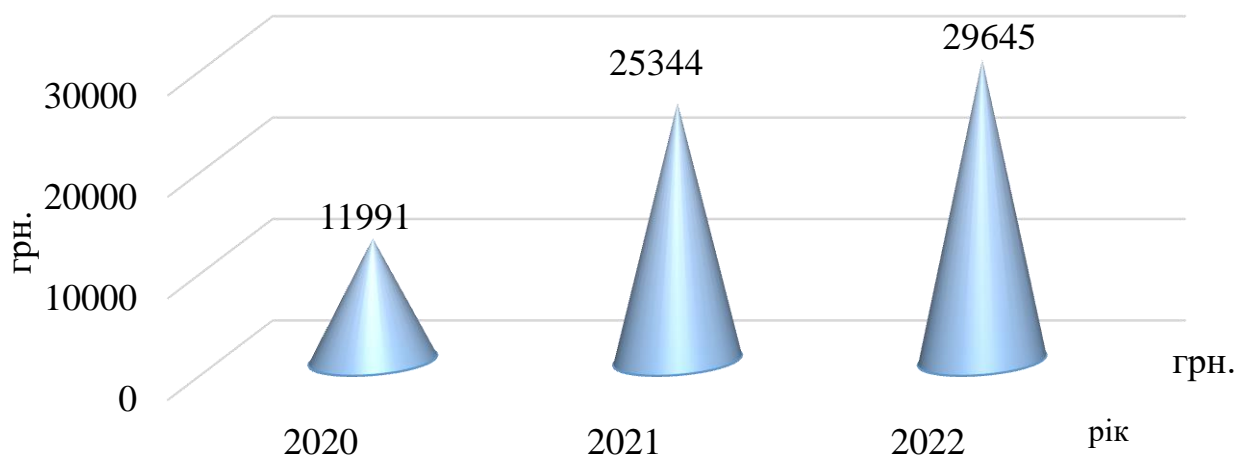
Як свідчать дані рисунка динаміка податкового зобов'язання та податкового кредиту у досліджуваному періоді була спадаючою. Так, у 2020 р. податкове зобов'язання підприємства становило 34860 грн., у 2021 р. – 27828 грн., що на 20,2% менше показника 2020 р. У 2022 р. податкове зобов'язання зменшилося на 14,1%. Щодо податкового кредиту, то його значення у 2020 р. становило 29058 грн., у 2021 р. – 21364 грн. (на 26,5% менше показника 2020 р.), у 2022 р. на 21% менше показника 2021 р. і становив 16894 грн.

Проте загалом сума нарахованого до сплати податку на додану вартість динамічно зростала: 5778 грн. у 2020 р., 6464 грн. у 2021 р. (на 11,9% більше показника 2020 р.) та 7052 грн. у 2022р. (на 9,1% більше, ніж у 2021 році).

Підприємство є платником єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) запроваджено з 1 січня 2011 року—з моменту набрання чинності Закону №2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Роботодавці сплату єдиного соціального внеску повинні здійснювати не пізніше, ніж у день отримання зарплати або виплати доходу, грошового забезпечення,

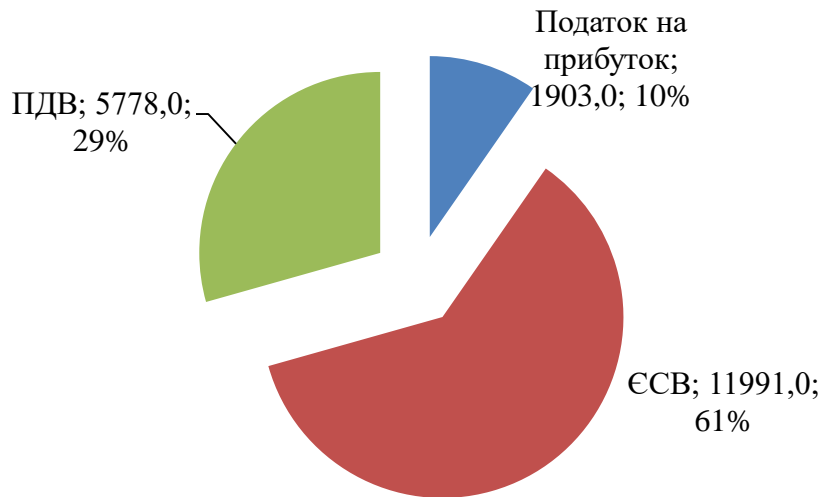
зокрема у безготівковій або натуральній формі за ставкою 22%, нарахування на доходи найманих осіб з інвалідністю — 8,41%.. Якщо ж кошти працівникам все ще не виплачені, то сплата ЄСВ у будь-якому випадку має бути проведена не пізніше 20-го числа наступного місяця. Законодавством передбачена вимога про мінімальний страховий внесок — це сума ЄСВ, яка визначається розрахунковим шляхом як добуток мінімальної заробітної плати та розміру ЄСВ (в основному 22%). Нарахований за звітний період (місяць) ЄСВ до сплати не може бути меншим за розмір мінімального страхового внеску. Таким чином, мінімальний страховий внесок з 1 січня 2019 року становить 918,06 грн (4173 x 22%).

Динаміка ЄСВ була зростаючою, що обумовлено зростанням показників мінімальних заробітної плати. Так, у 2020 р. сплачено 11991 грн. ЄСВ, у 2021 р. – 25344 грн. (на 13353 грн. або на 111,4% більше від показника 2020 р.), у 2022 р. – 29645 грн. (на 4301 грн. або на 17% більше від показника 2021 р.), (рис. 2.2).

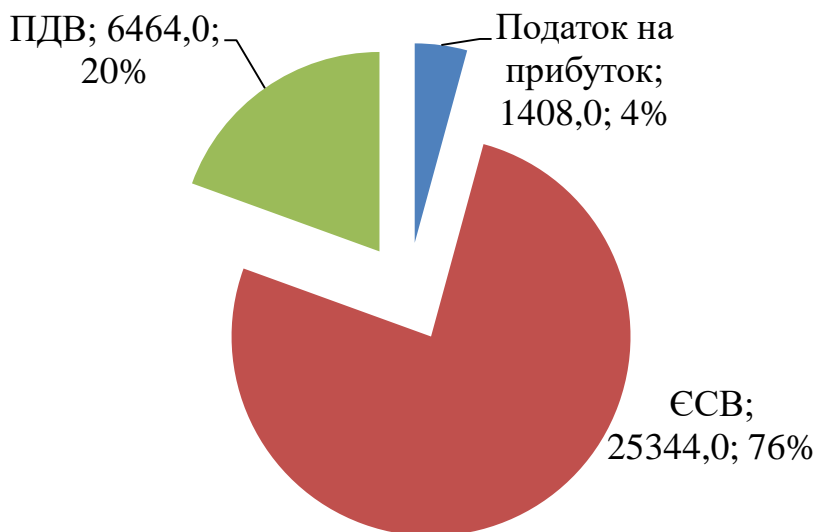
Рис. 2.2. Динаміка нарахування єдиного соціального внеску КП «Рухбудсервіс» у 2020–2022 рр.

Загалом єдиний соціальний внесок займає найбільшу питому вагу в структурі податкових платежів, які сплачувало підприємство. Так, його частка у 2020 р. становила 61% суми сплачених обов'язкових платежів. Частка ПДВ – 29%, податку на прибуток – 10% (рис. 2.3).

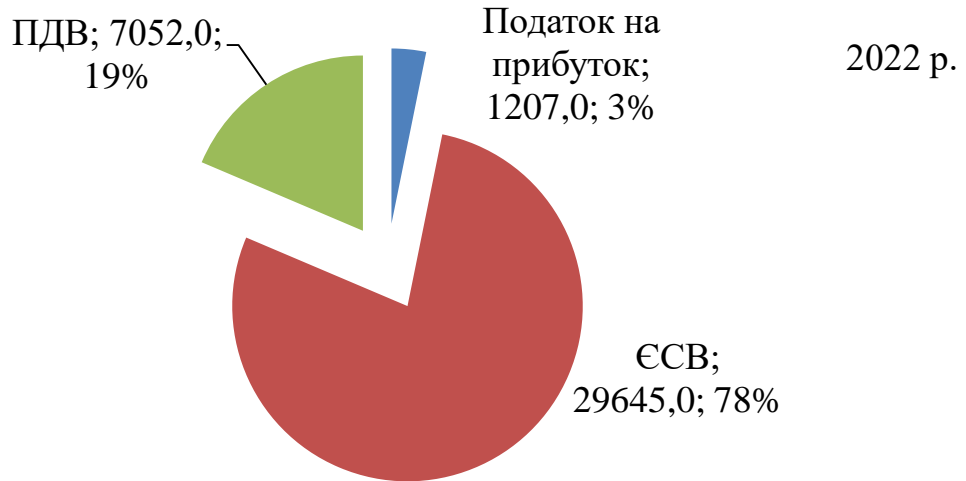
Рис. 2.3. Структура обов'язкових платежів, нарахованих КП «Рухбудсервіс» у 2020 р.

У 2021 році питома вага ЄСВ зросла ще на 15% і становила 76% суми обов'язкових платежів підприємства. Частка ПДВ зменшилася на 9% і становила 20%, податку на прибуток зменшилася на 6% і становила 4% (рис. 2.4).

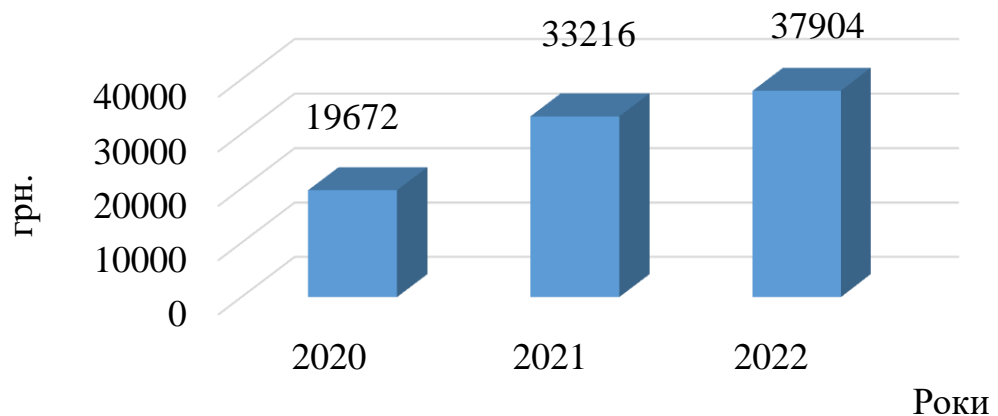
Рис. 2.4. Структура обов'язкових платежів, нарахованих КП «Рухбудсервіс» у 2021 р.

У 2022 році питома вага ЄСВ зросла на 2% у порівнянні з показником 2021 р. і становила 78% суми обов'язкових платежів підприємства. Частка ПДВ зменшилася на 1% і становила 19%, податку на прибуток зменшилася на 1% і становила 4% (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Структура обов'язкових платежів, нарахованих КП «Рухбудсервіс» у 2022 р.

Динаміка сплачених підприємством обов'язкових платежів є зростаючою (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Динаміка обов'язкових платежів, сплачених КП «Рухбудсервіс» у 2020–2022 рр.

Загалом підприємством сплачено 19672 грн. податків та інших обов'язкових платежів у 2020 р., 33216 грн. у 2021 р. (на 13544 грн. або на 68,8% більше показника 2020 р.) та 37904 грн. у 2022 р. (на 4688 грн. або на 14,1% більше показника 2021 р. та на 18232 грн. або на 92,7% більше показника 2020 р.).

2.2. Оцінка впливу податків на фінансову діяльність КП «Рухбудсервіс»

Вплив оподаткування на фінансово-господарську діяльність підприємства охарактеризуємо на основі даних фінансової та податкової звітності КП «Рухбудсервіс» за 2020-2022 роки (дод. Б, В, Г, Д, Е, Ж).

Розглянемо динаміку основних показників звіту про фінансові результати підприємства за 2020–2022 рр. (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2

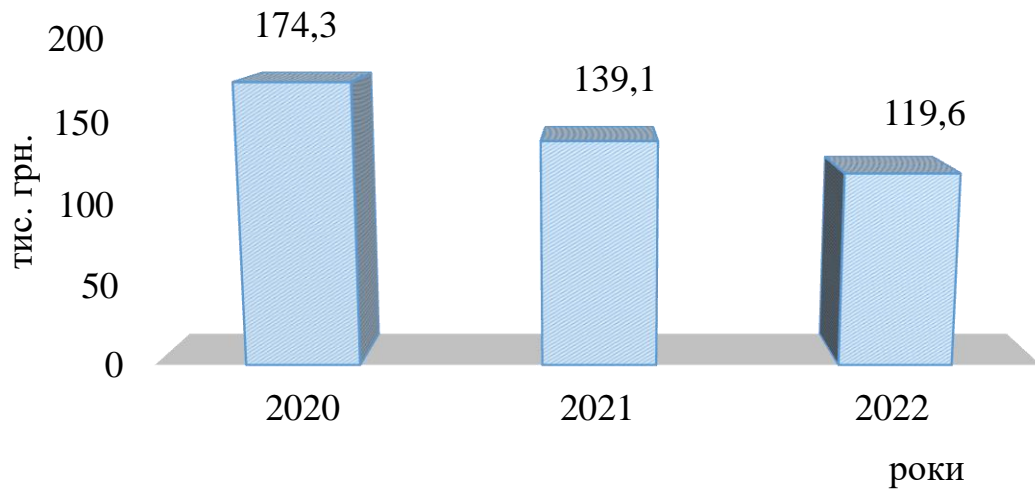
Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності КП «Рухбудсервіс» за 2020 – 2022 рр.

(тис. грн.)

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Доходи	174,3	139,1	119,6	-35,2	-19,5	79,8	86,0
Витрати	163,7	131,3	112,9	-32,4	-18,4	80,2	86,0
Фінансовий результат до оподаткування	10,6	7,8	6,7	-2,8	-1,1	73,6	85,9
Чистий прибуток (збиток)	8,7	6,4	5,5	-2,3	-0,9	73,6	85,9

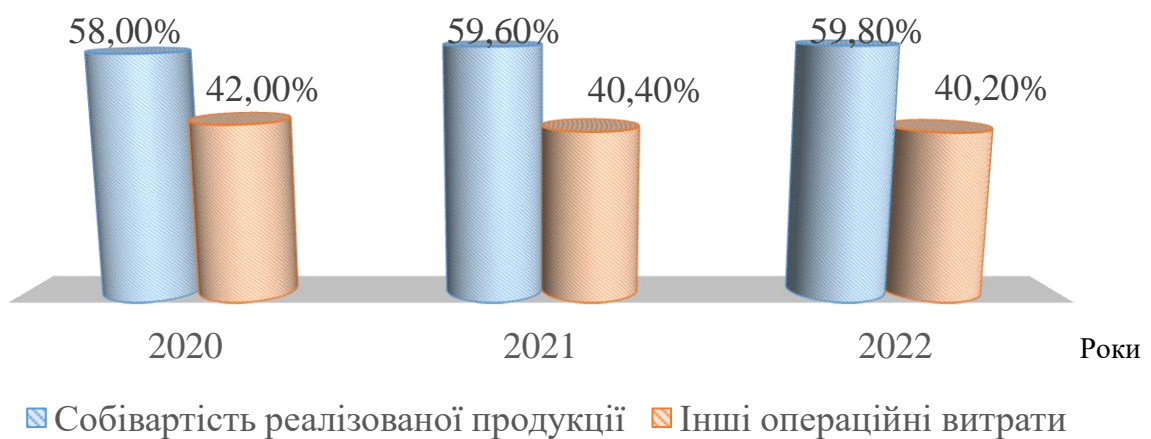
Аналізуючи дані в табл. 2.2, робимо висновок, що основні показники діяльності підприємства динамічно погіршувалися. Підприємство зменшило масштаби своєї діяльності в 2021 році порівняно з 2020 роком, що виявляється у зменшенні величини доходів на 35,2 тис. грн. або на 20,2% (із 174,3 тис. грн. у 2020 р. до 139,1 тис. грн. у 2021 р.) та на 19,5 тис. грн. або 14 % у 2022 р. порівняно з 2021 роком (119,6 тис. грн. у 2022 р.) (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Динаміка доходів від провадження фінансово-господарської діяльності КП «Рухбудсервіс» за 2020 – 2022 рр.

Проаналізуємо динаміку і структуру витрат КП «Рухбудсервіс», на основі яких сформовані фінансові результати діяльності підприємства. Витрати підприємства сформовані зі статей «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)» та «Інші операційні витрати». Собівартість реалізованої продукції є домінуючою в структурі витрат КП «Рухбудсервіс» у 2020–2022 рр., причому їх значення динамічно зростає: 58% у 2020 р., 59,6% у 2021 р. та 59,8% у 2022 р. (рис. 2.8).

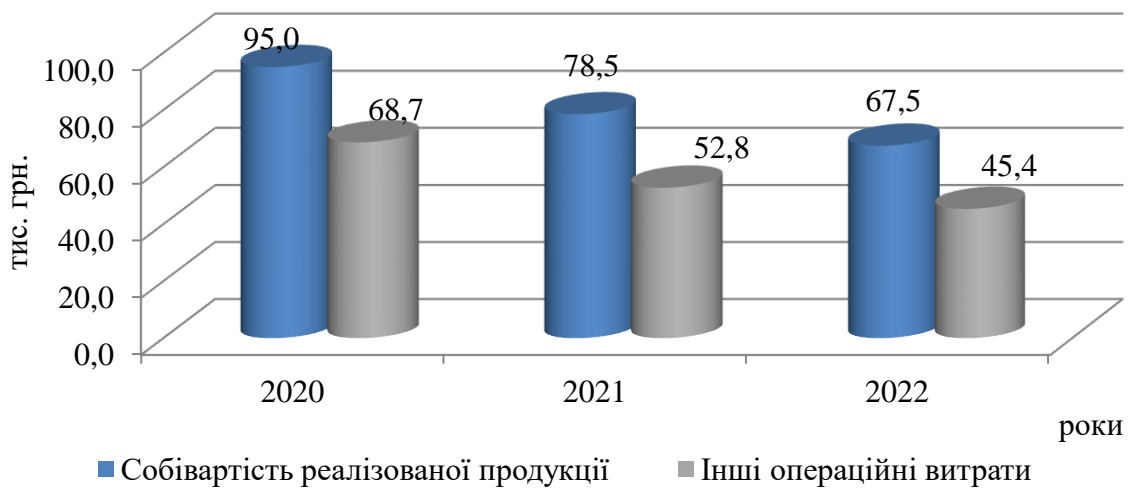

Рис. 2.8. Структура витрат КП «Рухбудсервіс» за 2020-2022 рр.

До інших операційних витрат належать: витрати на дослідження й розробки; собівартість реалізованої іноземної валюти; собівартість реалізованих

виробничих запасів; сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів; втрати від операційної курсової різниці; втрати від знецінення запасів; брак та втрати від псування цінностей; визнані штрафи, пені та неустойки; витрати на утримання об'єктів соціально-культурного призначення; інші витрати операційної діяльності. Частка таких витрат по підприємству «Рухбудсервіс» у 2020–2022 рр. зменшувалася: 42% у 2020 р., 40,4% у 2021 р. та 40,2% у 2022 р.

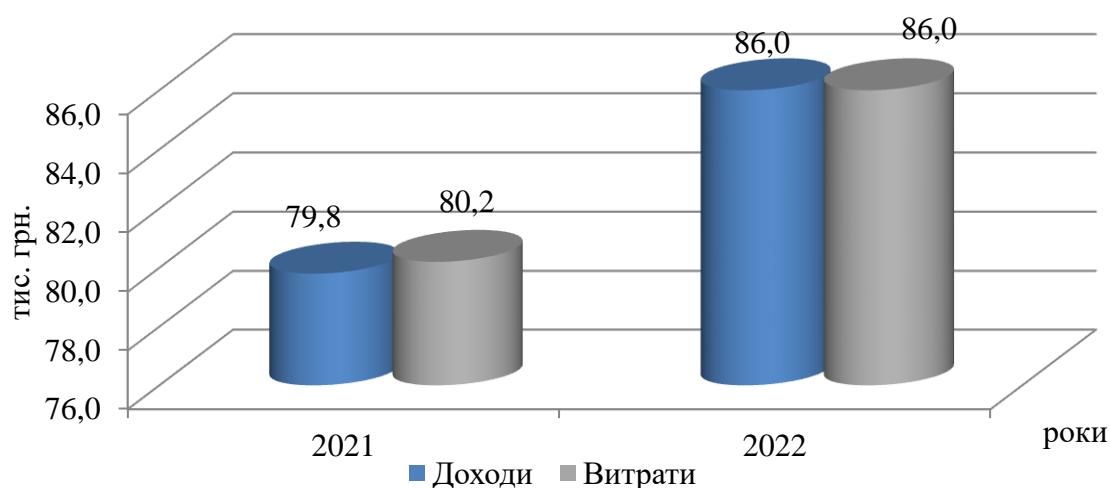
Проаналізуємо динаміку витрат КП «Рухбудсервіс» у 2020–2022 рр. Як демонструють дані рис. 2.9, динаміка витрат підприємства є спадаючою.

Рис. 2.9. Динаміка витрат КП «Рухбудсервіс» за 2020-2022 рр.

Так, у 2020 р. собівартість реалізованої продукції становила 95 тис. грн., у 2021 р. – 78,5 тис. грн. (на 17,4 % менше показника 2020 р.), у 2022 р. – 67,5 тис. грн. (на 14% менше показника 2021 р.). Зниження собівартості є важливим чинником збільшення виручки від реалізації. При розрахунку собівартості необхідно чітко знати повний перелік зазначених витрат, особливості складу і формування витрат з урахуванням сфери і галузі діяльності підприємства. Аналогічні тенденції характерні і для інших операційних витрат: у 2020 р. 68,7 тис. грн., у 2021 р. – 52,8 тис. грн. (на 23,1 % менше показника 2020 р.), у 2022 р. – 45,4 тис. грн. (на 14,0% менше показника 2021 р.).

Для ефективності діяльності КП «Рухбудсервіс» доцільно співставити темп росту доходів та витрат підприємства у 2020–2022 рр. Як демонструють дані рисунку 2.10., діяльність підприємства не характеризується позитивно з позицій пошуку шляхів зменшення витрат. Так, темп росту витрат у 2021 р. у порівнянні з показником 2020 р. перевищив темп росту доходів (80,2% проти 79,8%). У 2022 р. порівняно з показником 2021 р. витрати та доходи змінювалися однаково – темп росту 86%.

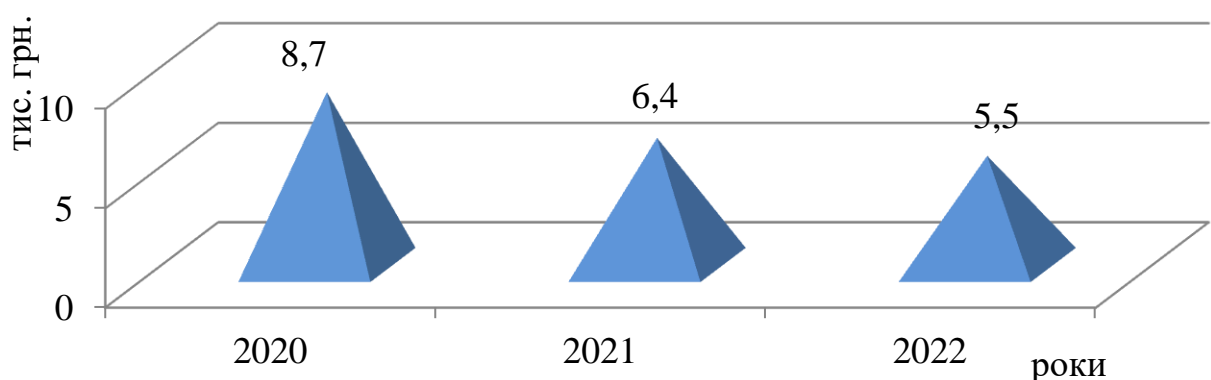
Рис. 2.10. Темп росту витрат та доходів КП «Рухбудсервіс» відносно минулорічних показників

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства полягає у вивченні та розгляді змін у фінансових результатах діяльності підприємства, щоб встановити, які чинники вплинули на величину чистого прибутку або збитку підприємства. Фінансовий результат означає кінцевий результат діяльності підприємства, виражений у вигляді прибутку або збитку. Ці поняття визначені в НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". Прибуток відображає різницю між доходами та пов'язаними з ними витратами, в той час як збиток виникає, коли витрати перевищують доходи, що були отримані. Згідно з Господарським кодексом України, прибуток суб'єкта господарювання визначається як різниця між валовим доходом і валовими витратами підприємства, включаючи амортизаційні відрахування, за певний період.

На формування прибутку впливають два типи факторів: внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори включають в себе те, як підприємство керує своєю діяльністю, такі як збільшення обсягу виробництва, поліпшення якості продукції, підвищення цін на продукцію, зменшення витрат та ефективність управління. Зовнішні фактори, натомість, не залежать від самого підприємства, але можуть значно вплинути на його прибуток, такі як ринкова кон'юнктура, ціни на сировину та паливо, амортизаційні норми, природні умови, регулювання цін та податків державою.

Важливо зауважити, що ці фактори взаємодіють і взаємозалежні, впливаючи на прибуток не прямо, а через виробничий обсяг та собівартість продукції. Усі ці чинники пов'язані і мають вплив на фінансові результати підприємства у комплексі.

Тенденції чистого прибутку КП «Рухбудсервіс» за 2020-2022 роки є негативними. Так, в 2020 році чистий прибуток становив 8,7 тис. грн. У 2021 р. чистий прибуток зменшився в порівнянні з 2020 роком на 2,3 тис. грн. або на 26,4 % і становив 6,4 тис. грн. У 2022 році чистий прибуток становив 5,5 тис. грн., що на 0,9 тис. грн. або на 14,1% менше показника 2021 р. (рис. 2.11, дод. Д, Е, Ж).

Рис. 2.11. Динаміка чистого прибутку від провадження фінансово-господарської діяльності КП «Рухбудсервіс» за 2020– 2022 рр.

Отже, на основі проведеного аналізу окремих показників господарської діяльності КП «Рухбудсервіс» за 2020 – 2022 роки в цілому можна стверджувати, що підприємство є підприємством з низькою результативністю фінансово-господарської діяльності.

Для визначення оцінки впливу системи оподаткування на фінансово-господарську діяльність КП «Рухбудсервіс», здійснимо розрахунок податкового навантаження на підприємство.

Податкове навантаження на підприємства визначається податковою політикою держави та є важливим показником в системі оподаткування. Рівень податкового навантаження на підприємство відображає, як податки впливають на фінансову та господарську діяльність підприємства.

Економічна суть податкового навантаження полягає в порівнянні загальної суми сплачених обов'язкових платежів, які підприємство сплачує, з фінансовими показниками підприємства, такими як виручка від продажу, прибуток до оподаткування та інші.

Проведемо оцінку податкового навантаження на КП «Рухбудсервіс» в 2020–2022 роках, використовуючи коефіцієнти податкомісткості продукції (характеризує загальну суму податкових платежів, яка припадає на одиницю обсягу реалізованої продукції), використовуючи дані про результати фінансово-господарської діяльності підприємства за ці роки (табл.2.3).

Отже, податкове навантаження підприємства, визначене як частка податків у валовому доході підприємства в 2020 р. становило 11,3%, у 2021 р. – 14,4%, проте у 2022 році зменшилося на 0,8% у порівнянні з показником 2021 р., проте порівняно з 2020 роком на 2,3% збільшилося. Зменшення даного показника означає, що на 1 грн. обороту від реалізації продукції, послуг підприємства в 2020 році припадало менше податків, ніж в 2021 та 2022 роках.

Таблиця 2.3.

**Динаміка податкового навантаження на фінансово-господарську діяльність
КП «Рухбудсервіс» в 2020-2022 рр.**

(тис. грн.)

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, +/-		
	2020	2021	2022	2022/	2022/	2022/
				2021	2021	2020
Загальна сума податкових платежів підприємства	19,7	33,2	37,9	+0,3	-3,7	-3,4
Виручка від реалізації продукції	174,3	139,1	119,6	-35,2	-19,5	-54,7
Фінансовий результат до оподаткування	10,6	7,8	6,7	-2,8	-1,1	-3,9
Податкове навантаження	11,3	14,4	13,6	+3,1	-0,8	+2,3

Безумовно, підвищення рівня податкового навантаження на підприємство в умовах негативних показників фінансово-майнового стану є додатковим фактором негативного впливу на результати діяльності підприємства та його фінансово-майновий стан.

Висновки до розділу 2

КП «Рухбудсервіс» оподатковується за загальною системою. У 2020–2022 рр. підприємство сплачувало податок на прибуток, податок на додану вартість та єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. В структурі обов'язкових платежів, нарахованих підприємством, найбільша частка належить єдиному соціальному внеску (61% – 78% суми сплачених обов'язкових платежів, значення зростає у досліджуваному періоді). Частка ПДВ – 29–19% (у досліджуваному періоді значення спадає), податку на прибуток – 10%–3%(у досліджуваному періоді значення спадає).

Динаміка сплачених підприємством обов'язкових платежів є зростаючою: підприємством сплачено 19672 грн. податків та інших обов'язкових платежів у

2020 р., 33216 грн. у 2021 р. та 37904 грн. у 2022 р. (на 18232 грн. або на 92,7% більше показника 2020 р.).

На основі проведеного аналізу окремих показників господарської діяльності КП «Рухбудсервіс» за 2020 – 2022 роки в цілому можна стверджувати, що підприємство є підприємством з низькою результативністю фінансово-господарської діяльності.

Податкове навантаження підприємства, визначене як частка податків у валовому доході підприємства в 2020 р. становило 11,3%, у 2021 р. – 14,4%, 13,6%. Це означає, що на 1 грн. обороту від реалізації продукції, послуг підприємства в 2020 році припадало менше податків, ніж в 2021 та 2022 роках. Безумовно, підвищення рівня податкового навантаження на підприємство в умовах негативних показників фінансово-майнового стану є додатковим фактором негативного впливу на результати діяльності підприємства та його фінансово-майновий стан.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

3.1. Вектори лібералізації механізму оподаткування підприємств за загальною системою

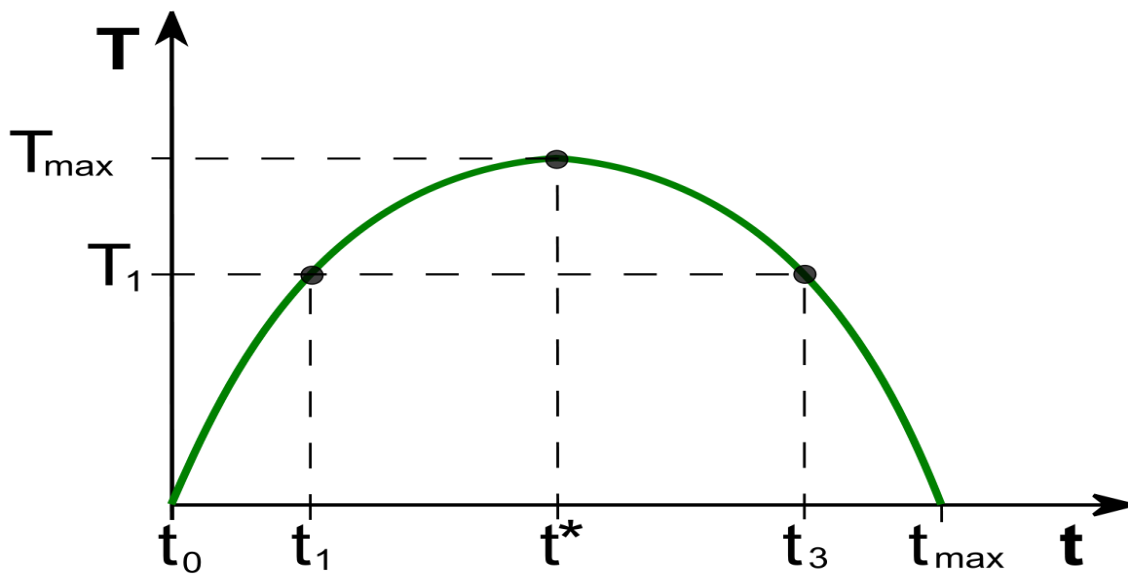
У останнє десятиріччя в Україні, при врахуванні серйозних кризових явищ, стратегічна мета країни полягає в досягненні економічного зростання. Здобутки економічно розвинених країн свідчать про те, що успішне проведення економічних реформ значною мірою залежить від реформи податкової системи, зокрема від її лібералізації.

В фіскальній теорії наголошується на важливості лібералізації оподаткування для економічного розвитку країни, особливий вплив якої виявляється за теорією економіки пропозиції. Ця теорія, сформульована вченими, такими як М. Уейденбаум, М. Бернс, Г. Стайн, А.Лаффер і інші, на початку 80-х років ХХ століття, підкреслює високу ефективність податкового регулювання економіки. Згідно з нею, високі податки негативно впливають на підприємницьку та інвестиційну активність, гальмуючи процеси оновлення та розширення виробництва. Зниження податкових ставок, за аргументами теорії, призводить до зростання доходів, збільшення заощаджень у населення та нагромадження капіталу у підприємців. У кінцевому підсумку це сприяє підвищенню національного виробництва і доходу, а також збільшенню податкових надходжень в бюджет. Графічно ця залежність може бути відображена за допомогою кривої Лаффера (рис. 3.1).

Точки перетину кривої Лаффера підкреслюють, що при нульовому рівні оподаткування (t_0) держава не отримує податкових надходжень. Також, при намірі конфіскувати у платника податків весь дохід ($t_{max} = 100\%$), держава також не отримає податкових платежів, оскільки це призведе до зупинки економічної діяльності (оскільки головною метою підприємницької діяльності є

отримання прибутку, а не відданість на благо держави).

Рис. 3. 1. Крива Лаффера

Оптимальний рівень оподаткування, за якого платники податків здійснюють активну господарську діяльність, погоджуючись сплачувати податки, та держава отримує максимум податкових доходів (T_{max}), рівний t^* . Спроби підвищити податкову ставку, наприклад до величини t_3 , приведуть до зменшення податкових надходжень держави. Таким чином, А. Лаффер продемонстрував, що підвищення податкових ставок до певного рівня призводить до зростання бюджетних доходів. Такий позитивний вплив можливий тільки до певної межі. Податки, що стягуються на підставі високих ставок, призводять до значного скорочення бюджетних доходів. Це пояснюється тим, що високі податки пригнічують приватну ініціативу, підривають прагнення до нових інвестицій [55].

Теорія економіки пропозиції полягає в радикальному зниженні граничних податкових ставок з одночасним скороченням державних видатків. В різні періоди часу ряд принципів теорії пропозиції слугували основою економічної політики, в тому числі й податкової, уряду США, Великобританії та деяких інших економічно розвинутих країн. Подібний підхід став поштовхом до економічного дива Сінгапуру та Грузії. Зокрема, в Грузії в результаті податкової

реформи відбулося скорочення кількості податків з 22 до 6, зниження ставок податків (зокрема, ПДВ з 20% до 18%, податку на прибуток з 20% до 15%, об'єднано податок на доходи фізичних осіб і соціальний внесок із сукупною ставкою 20% проти 53%) [54].

Зараз, президент США Д. Трамп впроваджує концепцію теорії економіки пропозиції. Зокрема, в грудні 2021 року була прийнята податкова реформа, яка передбачає наступні зміни [55]:

Зменшення ставки податку на прибуток для юридичних осіб з 35% до 21%, враховуючи середню світову ставку на прибуток у розмірі 23%. Є передбачення, що це може призвести до перенесення капіталу та виробництва в США з країн, де ставка вища.

Введення податкових відрахувань на капітальні витрати.

Розширення переліку компаній, які звільнені від сплати мінімального альтернативного податку.

Скасування принципу подвійного оподаткування американських фірм за кордоном, зобов'язуючи їх сплачувати податки в США тільки з прибутку, отриманого в США.

Введення податкової амністії на репатрійований капітал, дозволяючи повертати кошти в США за зниженими податковими ставками від 8% до 15%. Експерти вважають, що ця ініціатива може сприяти поверненню до США значних сум капіталу, які великі американські компанії утримують за кордоном, оцінюючи їх обсяги до 3,1 трлн. доларів.

Експертський колектив, очолюваний ректором мюнхенського економічного інституту IFO Клеменсом Фюстом, висловлює думку, що реформи, проведені Дональдом Трампом, можуть визначити початок процесу зниження податків у країнах Європи в контексті конкуренції за інвестиційні та робочі ресурси [56]. Україна, при впровадженні Податкового кодексу у 2010 році, також акцентує увагу на пріоритеті зниження рівня оподаткування в економіці. Зокрема, з 2011 року було скорочено кількість податків і зборів (з 23 загальнодержавних та 14 місцевих до відповідно 18 і 5). Було оголошено

поступне зменшення ставки податку на прибуток з 25% до 16% та податку на додану вартість до 17% з 20%. Втім, зниження ставки податку на прибуток не відбулося до 2014 року, після чого вона зафіксована на рівні 18%. Щодо податку на додану вартість, базова ставка залишилася на рівні 20%, введено знижену ставку (7%) для медичних препаратів за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України. Проте фактично рівень оподаткування медикаментів збільшився, оскільки до 2014 року вони були звільнені від податку на додану вартість.

Реформа оподаткування у 2015 році мала на меті зменшити кількість обов'язкових платежів з 23 до 11 та знизити рівень податкового тиску на економіку. На початку осені 2015 року радник міністра фінансів України, А. Лаффер, висловив погляд на економічний розвиток країни через призму теорії пропозиції: зменшення податкового тиску за рахунок скорочення кількості податків та їх ставок [56]. Однак фактично не відбулося зменшення кількості податків та зборів; замість цього відбулося їх перерозподіл та приховане включення в інші обов'язкові внески.

Значущі зміни також відбулися у механізмі сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ). До 2015 року ставки внеску варіювалися для роботодавців та підприємців, але починаючи з 2020 року їх уніфікували на рівні 22%. Це було спрямовано на лібералізацію. Однак, згідно з висновками Міжнародного валютного фонду, зниження ставки ЄСВ майже вдвічі не призвело до очікуваної легалізації та не вирішило проблему ухилення від сплати податків.

Фахівці МВФ наголошують, що зниження ставки ЄСВ не гарантує виведення доходів з тіньового сектора, оскільки недотримання законодавства є багатогранною проблемою. Навіть зі зниженням ставки, Пенсійний фонд України втратив здатність покривати витрати, а збільшення бази оподаткування (мінімальної заробітної плати) вдвічі було наступним заходом уряду.

Лібералізація оподаткування вразила лише великі бізнес-структури, які спеціалізуються у видобутку вугілля та інших ресурсів. Зниження ставок ЄСВ для цих платників було кроком у зменшенні податкового тиску, але для більшості підприємств, навіть з урахуванням нової ставки, податкове навантаження зросло порівняно з попереднім періодом, оскільки мінімальна зарплата значно збільшилася у 2021 році.

Отже, у новітній історії реформування податкової системи України поки не вжито реальних заходів щодо зроблення загальної системи оподаткування підприємств більш ліберальною. Досвід інших країн показує, що лібералізація оподаткування може ефективно сприяти стимулюванню функціонування підприємств, обмеженню тіньової економіки, залученню інвестицій та сприянню економічному зростанню. Проте, у зв'язку з гострим дефіцитом бюджетних ресурсів та великим державним боргом в Україні, на наш погляд, слід утриматися від радикального зниження ставок на всі бюджетні податки, які стосуються підприємств в рамках загальної системи. Ми вважаємо, що наступні кроки у напрямку стимулювання бізнесу повинні спрямовуватися на зменшення фіскального тягаря на заробітну плату.

3.2. Шляхи підвищення ефективності оподаткування прибутку як ключового елемента загальної системи оподаткування підприємств

Для створення комплексної системи рекомендацій, спрямованих на поліпшення механізму оподаткування прибутку підприємств у податковій системі України, необхідно використовувати результати критичного аналізу податкових механізмів Німеччини, Канади, Японії, Бразилії, Нової Зеландії та Південної Африки. Порівнюючи ставку податку на прибуток підприємств в Україні із ставкою аналогічного податку в розвинених країнах, можна визначити, що в більшості європейських країн вона є значно вищою.

Порівнюючи український підхід з міжнародним досвідом, можна стверджувати, що Україна застосовує майже ті ж самі підходи, що й провідні країни усього світу. Проте останні кілька років експерти обговорюють можливість переходу до оподаткування виведеного капіталу замість податку на прибуток. Навіть якщо це не було введено у 2019 році, існує висока ймовірність введення цього заходу у найближчі 3 роки. Таким чином, розглянемо можливості трансформації податку на прибуток у податок на виведений капітал [23].

Ще восени 2021 року активно обговорювалася ідея введення податку на виведений капітал, і Мінфін навіть розробив оновлений розділ III Податкового кодексу (проект № 8557). Однак допоки обговорення цих змін у Верховній Раді не розпочалося. Світові організації, такі як МВФ і Світовий банк, виявили деяку обережність щодо цієї ідеї і продовжують вказувати на великі ризики, зокрема, недоотримання надходжень до Державного бюджету.

У всіх розвинених країнах підприємства, які є юридичними особами або мають схожий статус, оподатковують приріст капіталу. Однією з його форм є стандартний податок на прибуток, який базується на оподаткуванні різниці між доходами та витратами підприємства. Держава може визнавати або не визнавати певні видатки та вимагати коригування прибутку.

Зазвичай розрахунок податку ґрунтується на бухгалтерському прибутку (як, наприклад, в більшості країн ЄС та сучасній Україні) або специфічних податкових правилах для визначення доходів та витрат (як у США та в Україні в період з 1997 по 2010 рік).

Сутність податку на прибуток полягає в оподаткуванні чистого притоку ресурсів до підприємства, що спричиняють його капітальне зростання.

Ми можемо порівняти основні положення механізму оподаткування податком на прибуток з особливостями оподаткування податком на виведений капітал (див. табл. 3.1). Проте, приріст капіталу можна також оподаткувати непрямым чином, коли власник виводить його для себе.

Сутність податку на виведений капітал полягає в оподаткуванні операцій, таких як виплата дивідендів, надання безповоротної фінансової допомоги,

безоплатна передача товарів, робіт, послуг, роялті та інших операцій, що виводять капітал за межі юридичної особи. Таким чином, податок на виведений капітал фактично є оподаткуванням дивідендів та інших відтоків ресурсів з підприємства. Якщо дивіденди не виплачуються, податок не справляється.

Таблиця 3.1.

Порівняння податку на прибуток з податком на виведений капітал

Об'єкт оподаткування	
Податок на прибуток	Податок на вилучений капітал
Чистий притік ресурсів (надходження – витрачання)	Відтік ресурсів за межі підприємства
Фінансова звітність	
Фінансова звітність є невід'ємною частиною декларації з податку на прибуток та подається до ДПС	Фінансова звітність ДПС уже не потрібна, так як не визначає базу оподаткування

Звісно, якщо немає інших витоків ресурсів, що були згадані. Таким чином, відсутність дивідендів та наданої безповоротної фінансової допомоги означає, що не буде і податку на виведений капітал. Якщо підприємство не виводить ресурси з бізнесу, то не має і сплати податку.

Важливо відзначити, що податок на виведений капітал (ПВК) не є загальноприйнятою європейською практикою і відноситься до експериментальних, нових, нестандартних систем оподаткування. В Європі цей податок існує лише в Естонії (з 2000 р.), Латвії, Македонії та Молдові, а також в Грузії (з 2021 р.). Інші країни використовують податок на прибуток. МВФ висловлює обережність стосовно цього експериментального податку, а його впровадження вимагає компенсації.

Ми вважаємо, що впровадження ПВК сприятиме збільшенню інвестицій через уникнення подвійного оподаткування, спрощення оподаткування та зменшення корупції. Також, це сприятиме детінізації, зменшуючи потребу в офшорних схемах (оскільки при відсутності виведення капіталу податок

дорівнює нулю) та униканні використання оптимізаційних схем через єдиноподатковий статус.

Суть податку полягає в оподаткуванні будь-якого виходу капіталу з підприємства чи господарських операцій, що рівноцінні таким виходам. Таким чином, облік доходів та витрат для цього податку не буде потрібен. Потрібно буде вести облік лише окремих господарських операцій, які підпадають під оподаткування. Декларація з податку на виведений капітал буде складатися на основі такого обліку, і, ймовірно, фінансову звітність не буде подаватися до ДПС, якщо підприємство не виплачувало дивіденди, не повертало внески засновникам та не проводило операцій, які прирівнюються до вилучення капіталу (табл. 3.2, дод. 3).

Таблиця 3.2

Порівняння особливостей оподаткування дивідендів при справлянні податку на прибуток та податку на виведений капітал

Податок на прибуток		Податок на виведений капітал	
Податок/платіж	Ставка	Податок/платіж	Ставка
Авансовий внесок з бази нарахування, по якій ще був не сплачений податок на прибуток, якщо виплата юрособам-платникам податку на прибуток	18%	ПВК, якщо виплата відбувається неплатнику ПВК, у т.ч. єдиноподатникам, фізичним особам, нерезидентам	15%
ПДФО, якщо дивіденди виплачуються фізособам	9% (основна)	ПВК, якщо виплата відбувається платнику ПВК	0%
Дивіденди нерезидентам	15%	ПДФО, якщо дивіденди виплачуються фізособам	Відсутній

Отже, оподаткування виведеного капіталу ґрунтується не на обліку доходів, витрат і фінансового результату. ДПС планує впровадити

автоматизований режим, який включатиме створення Реєстру платників податку на виведений капітал, введення системи кодифікації господарських операцій та щоденну електронну подачу інформації про операції. Бухгалтерам доведеться проставляти коди операцій за окремими видами оподаткування та універсальний код.

Платники податку отримають результати автоматизованого аналізу податкової інформації до 10-го числа третього місяця наступного кварталу чи року. Платежі з виведення капіталу буде здійснювати підприємство, виступаючи як податковий агент. Проект № 8557 передбачає можливість зменшення суми податку на виведений капітал шляхом врахування певних вирахувань, таких як суми, сплачені за фінансову допомогу, вклади до статутного капіталу чи спільні діяльності, а також суми податку на майно. Формула для розрахунку податку на виведений капітал виглядає так:

$$ПВК = \text{платежі з виведення капіталу} \times \text{ставка податку} - \text{вирахування при поверненні капіталу} - \text{податок на майно.} \quad (3.1)$$

Однак при проведенні операцій з нерезидентами, які не є платниками ПДВ, єдиноподатник повинен утримувати податок за ставкою 20% з платежів, прирівняних до виведення капіталу (згідно з Додатком 3). У разі платежів пов'язаною особою платник ПДВ зобов'язаний утримувати податок (ставка 20%). Перехід на спрощену систему для платників ПДВ розглядається як ліквідація підприємства, з імовірним розподілом майна власникам.

Розглядається введення нового податку на виведений капітал, який буде застосовуватися до всіх платників податку на прибуток. Неплатниками податку на виведений капітал будуть фізичні особи, фізособи-підприємці загальної системи та єдиноподатники як фізичні особи, так і підприємці. ДПС буде зосереджуватися на операціях між цими двома категоріями. Ставки податку розраховані на різні види операцій: 15% - пряме виведення капіталу, 20% - операції, прирівняні до виведення капіталу, 5% - платежі з погашення боргів пов'язаним особам-нерезидентам.

У контексті введення податку на виведений капітал змінюються правила виплати дивідендів. Неплатники податку на виведений капітал будуть оподатковувати дивіденди при їх виплаті. При цьому інші податки на ці дивіденди не сплачуватимуться.

Таким чином, впровадження податку на виведений капітал для підприємств є суттєвим позитивом. Проте, існують облікові ризики щодо втрат податкових надходжень до бюджету, які можуть досягти значної суми, навіть близько 50 млрд грн за перший рік застосування нових правил, згідно з різними оцінками. Навіть ця оцінка може бути надто оптимістичною, оскільки враховує надходження з податку на прибуток за останній квартал перед введенням податку на виведений капітал. Це вказує на те, що проблема пошуку коштів може виникнути ще більш гостро в наступні роки.

Отже, важливо, щоб органи державної влади заздалегідь оцінили потенційні втрати на майбутні роки та визначилися з переліком компенсаційних заходів. З точки зору лібералізації податкової системи, рекомендовано відмовитися від компенсаторів у вигляді підвищення ставок існуючих податків, введення нових податків або встановлення різних авансових платежів. Замість цього, вважаємо за доцільне використовувати заходи детінізації економіки України як ефективні компенсатори.

3.3. Детінізація економіки України як платформа для зменшення рівня податкового навантаження за загальною системою оподаткування

Феномен тіньової економіки, яке стало глобальним явищем, представляє складну проблему. Цей явище, як правило, виявляється у багатьох країнах, незалежно від їх політико-економічної системи, та має характер "хронічної хвороби". Хоча форми тіньової економіки можуть бути неоднозначними для різних економічних систем, вона присутня в усіх економіках світу, часто в значних масштабах [11].

Значна тінізація економічного обороту та недостатні зусилля держав у подоланні цього явища призводять до викривлення принципів громадянського суспільства. Це формує негативний імідж країни на світовій арені, гальмує притікання іноземних інвестицій, заважає налагодженню торговельно-економічних стосунків українських підприємств з зарубіжними партнерами та стримує євроінтеграційні зусилля України. Тіньовий сектор безпосередньо впливає на всі соціально-економічні процеси в суспільстві, і без його адекватного урахування та регулювання ефективно управління розвитком національного господарства стає неможливим [55].

Загалом, тіньова економіка може бути визначена як економічна діяльність, яка не враховується офіційною статистикою, що включає неконтрольоване суспільством виробництво, розподіл, обмін і споживання матеріальних благ. Вона також може бути розглянута як сукупність відносин між різними суб'єктами господарювання у суспільному виробництві, які порушують закони та правові норми, і результати цих відносин не враховуються офіційною статистикою. Крім того, можна розглядати тіньову економіку як форму економічних привілеїв, отриманих шляхом привласнення чужої праці [28].

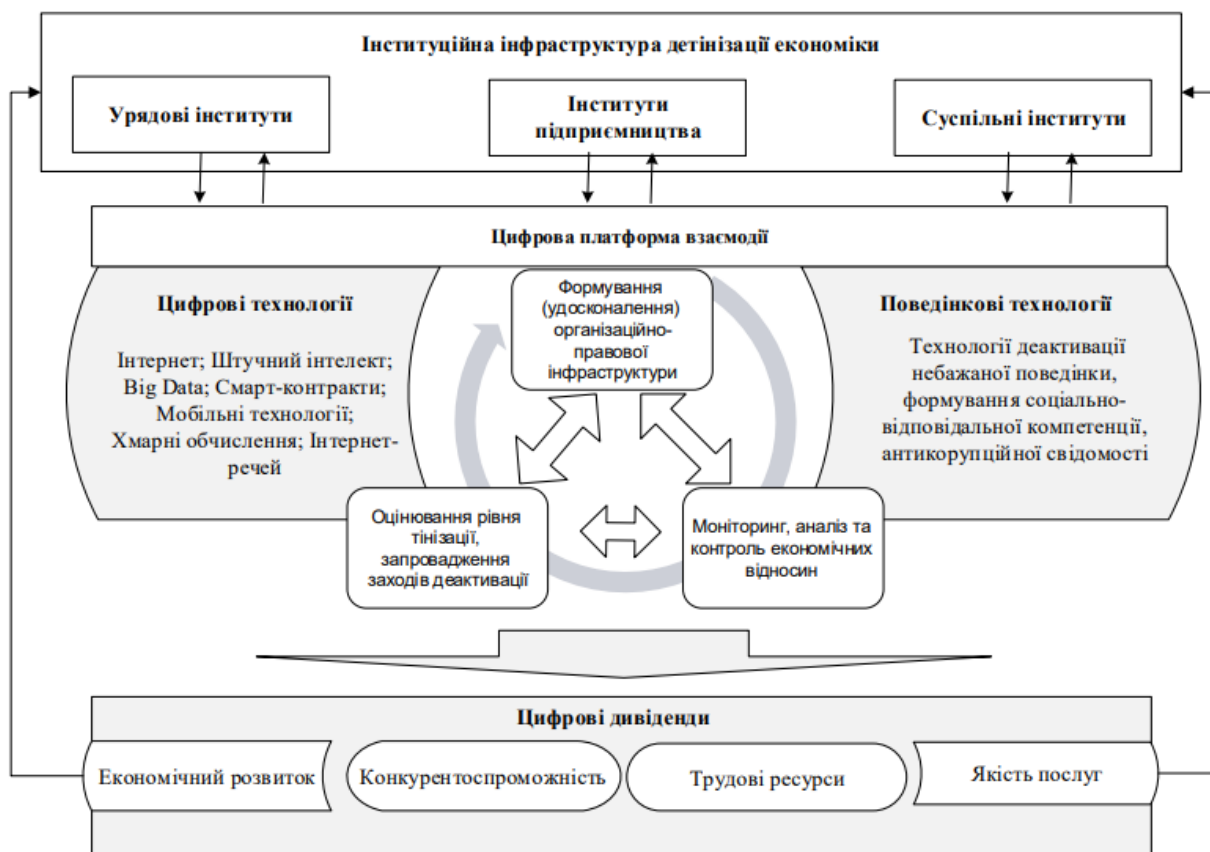
Запропонована класифікація видів "тіньової" економіки включає нелегальну, неповідомлену, незареєстровану та неформальну, що дозволяє визначити мотиви учасників тіньової економіки та розробляти ефективні механізми її детінізації [2].

В Україні понад 8 мільйонів осіб заробляють у тіньовій економіці, зокрема в секторах виробництва та реалізації алкогольних і тютюнових товарів, а також нафтопродуктів. Тіньова діяльність охоплює всі галузі економіки, з часткою тіньової торгівлі більш ніж 80%, будівництва – 66%, нерухомості – 60%, грального бізнесу – 53%, громадського харчування – 53%, ЗМІ – 53%, транспорту і перевезень – 46% [29].

За даними Національного банку України, частка тіньової економіки у ВВП зросла від 28% в 2020 році до 32% станом на 01.01.2023 року, що пов'язано з наявністю непідконтрольних територій, сформованих під час військової агресії.

Зменшення рівня тіньової економіки вимагає нових підходів та використання сучасних цифрових технологій.

Наш підхід до зменшення тіньової економіки базується на інституційно-інформаційному підході. Це включає створення інфраструктури детінізації економіки, цифрової платформи взаємодії та підсистем формування цифрових дивідендів. Запропонований механізм сприяє реалізації теорії детінізації шляхом створення економічних передумов, постійного моніторингу тіньових процесів, посилення контролю за виконанням законів та оцінці стану тіньової економіки. Використання цифрових технологій дозволяє оптимізувати цей механізм для досягнення кращих результатів, які деталізовані в рис. 3.1.

Рис. 3.1. Структура моделі механізму деактивації тіньової економіки за інституційно-інформаційним підходом

Впровадження та поширення цифрових технологій в Україні вимагає значних фінансових витрат, тож позитивною є тенденція збільшення зацікавленості в цьому у вітчизняних інвесторів. За даними Української асоціації

венчурного та приватного капіталу (UVCA), обсяги венчурного капіталу, вкладеного, наприклад, у онлайн сервіси, стрімко зростають (з 9,1 до 55,4 млн дол. США за 2013–2021 роки) [24].

Загалом політика детінізації повинна спиратися на принцип заохочення до проведення легального бізнесу та виключення адміністративно-регуляторних бар'єрів, які гальмують діяльність суб'єктів господарювання. Ефективна детінізація можлива лише за умови послідовної реалізації державою комплексу заходів в таких пріоритетних напрямках:

1. Посилення боротьби з корупцією та порушеннями фінансово-бюджетного законодавства через створення ефективної антикорупційної системи.
2. Боротьба з організованою злочинністю, зокрема в сфері відмивання грошей, та протидія рейдерству.
3. Збільшення прозорості дій влади на різних рівнях.
4. Деофшоризація капіталу.
5. Посилення правил трансфертного ціноутворення.
6. Глибоке реформування судової влади для формування прозорого і зрозумілого законодавчого поля, супроводжуване посиленням відповідальності за "тіньові схеми".
7. Впровадження дієвої регуляторної політики в економічній сфері.
8. Стимулювання інноваційної економіки та експорту продукції.
9. Стимулювання розвитку громадського контролю та підвищення громадянської свідомості щодо тіні та корупції через удосконалення освітньої політики.
10. Підвищення економічного стану більшості громадян та формування потужного середнього класу.

Отже, реалізація цих пріоритетних напрямів системної детінізації економіки України повинна забезпечити позитивні зміни в інституційному, соціальному та економічному вимірах, сприяючи формуванню нової

довгострокової та динамічної системи економіки на прозорих, чесних і зрозумілих правилах для всіх гравців економіки.

Висновки до розділу 3

Світовий досвід впровадження податкових реформ підтверджує, що лібералізація оподаткування ефективно стимулює ефективне функціонування підприємств, обмежує тіньову економіку, залучає інвестиції та сприяє економічному зростанню. Утім, у зв'язку із бюджетним дефіцитом та великим державним боргом в Україні, ми вважаємо за доцільне утриматися від радикального зниження ставок на бюджетні податки для підприємств загальною системою оподаткування.

Наш погляд полягає в тому, що подальші реформи для активізації бізнесу повинні спрямовуватися на зменшення фіскального тиску на заробітну плату. Для стимулювання інвестицій та детінізації економіки ми підтримуємо ідею заміни податку на прибуток податком на виведений капітал. Цей підхід спрямований на оподаткування конкретних операцій, таких як виплата дивідендів, фінансова допомога та інші операції, які виводять капітал за межі юридичної особи.

Однак введення податку на виведений капітал пов'язано з ризиками втрати доходів бюджету від оподаткування прибутку підприємств. Тому важливо, щоб державні органи оцінили ці втрати та розробили компенсаційні заходи, утримуючись від збільшення ставок існуючих податків або введення нових.

З метою зменшення тіньової економіки ми підтримуємо пошук нових підходів, використовуючи сучасні цифрові технології. Рекомендуємо розглядати можливості впровадження цифрової платформи та інших технологій для детінізації економіки через інституційно-інформаційний підхід.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене комплексне дослідження теоретичних та прикладних аспектів функціонування загальної системи оподаткування підприємств дав змогу зробити ряд висновків та пропозицій:

1. У результаті аналізу наукових поглядів на сутність понять «податкова система» та «система оподаткування» сформульовано власне розуміння зазначених дефініцій. Під податковою системою слід розуміти сукупність податків і зборів, які існують та діють на території певної країни, а також правовідносини, які виникають у процесі та у результаті нарахування (розрахунку), сплати або стягнення та перерахування грошових коштів (у вигляді податкових платежів) до відповідних державних та місцевих фондів грошових коштів, та здійснення податкового контролю. Дотримуємося думки, що поняття «система оподаткування» є вужчим за поняття «податкова система». Система оподаткування – це режим податкової системи, який передбачає встановлення правил нарахування податків відповідно до наявних об'єктів оподаткування, організації податкового обліку, подання звітності та сплати визначених податковим законодавством обов'язкових платежів.

2. Загальна система оподаткування передбачає сплату всіх видів податків і зборів, передбачених податковим законодавством України, в залежності від наявності певних об'єктів оподаткування (прибутку, майна, використання природних ресурсів). Загальна система оподаткування передбачає, що підприємство є, в першу чергу, платником податку на прибуток.

3. До переваг загальної системи оподаткування відносяться: відсутність обмежень у видах діяльності; відсутність обмежень обсягу доходу і кількості працівників; більш широка можливість планування та оптимізації оподаткування (внаслідок впливу обсягу видатків на базу).

Недоліками загальної системи оподаткування є: складність адміністрування (досить суворі вимоги до ведення обліку та складання звітності); високе податкове навантаження.

4. Моніторинг оподаткування підприємств за загальною системою проведено на основі звітності комунального підприємства «Рухбудсервіс» за 2020–2022 рр. Основні висновки прикладного характеру такі:

1) КП «Рухбудсервіс» оподатковується за загальною системою. У 2020–2022 рр. підприємство сплачувало податок на прибуток, податок на додану вартість та єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. В структурі обов'язкових платежів, нарахованих підприємством, найбільша частка належить єдиному соціальному внеску (61% – 78% суми сплачених обов'язкових платежів, значення зростає у досліджуваному періоді). Частка ПДВ – 29–19% (у досліджуваному періоді значення спадає), податку на прибуток – 10%–3% (у досліджуваному періоді значення спадає).

2) Динаміка сплачених підприємством обов'язкових платежів є зростаючою: підприємством сплачено 19672 грн. податків та інших обов'язкових платежів у 2020 р., 33216 грн. у 2021 р. та 37904 грн. у 2022 р. (на 18232 грн. або на 92,7% більше показника 2020 р.).

3) На основі проведеного аналізу окремих показників господарської діяльності КП «Рухбудсервіс» за 2020 – 2022 роки в цілому можна стверджувати, що підприємство є підприємством з низькою результативністю фінансово-господарської діяльності. Податкове навантаження підприємства, визначене як частка податків у валовому доході підприємства «Рухбудсервіс» в 2020 р. становило 11,3%, у 2021 р. – 14,4%, у 2022 р. – 13,6%. Підвищення рівня податкового навантаження на підприємство в умовах негативних показників фінансово-майнового стану є додатковим фактором негативного впливу на результати діяльності підприємства та його фінансово-майновий стан.

5. Світовий досвід реалізації податкових реформ засвідчив: лібералізація оподаткування є дієвим механізмом щодо стимулювання ефективного функціонування та ділової активності підприємницьких структур, обмеження масштабів тіньової економіки, залучення інвестицій та забезпечення економічного зростання. Проте в умовах гострого дефіциту бюджетних ресурсів та наявності значного державного боргу в Україні, на нашу думку, доцільно

відмовитись від радикального зниження ставок на всі бюджетоутворюючі податки, якими оподатковуються підприємства за загальною системою. Вважаємо: наступні реформаторські кроки у напрямку активізації бізнесу мають бути здійснені у напрямку зменшення фіскального навантаження на заробітну плату.

6. З метою активізації притоку інвестицій в економіку України та її детінізації підтримуємо пропозицію щодо заміни податку на прибуток податком на виведений капітал. Суть податку на виведений капітал – це оподаткування не прибутку, а тільки таких операцій, як виплата дивідендів, виплата безповоротної фінансової допомоги, безоплатна передача товарів, робіт, послуг, роялті, відсотки та інші подібні операції, які призводять до виведення капіталу за межі юридичної особи.

7. Заходи з детінізації економіки, що забезпечать можливість лібералізації загальної системи оподаткування підприємств, вбачаємо у такому:

- врахувати можливості сучасних цифрових технологій та розглянути побудову механізму деактивації тіньової економіки за інституційно-інформаційним підходом через упровадження цифрової платформи, цифрових та поведінкових технологій;

- посилення боротьби з корупцією, порушеннями фінансово-бюджетного законодавства через створення ефективної антикорупційної системи;

- боротьба з організованою злочинністю (особливо в сфері відмивання грошей) та протидія рейдерству;

- збільшення прозорості дій влади на різних рівнях;

- деофшоризація капіталу;

- посилення правил з трансфертного ціноутворення;

- глибоке реформування судової влади задля формування прозорого і зрозумілого законодавчого поля з одночасним посиленням відповідальності за «тіньові схеми»;

- провадження дієвої регуляторної політики в економічній сфері;

- стимулювання інноваційної економіки та експорту продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17> (дата звернення: 31.10.2023).
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>(дата звернення: 31.10.2023).
3. Про систему оподаткування : Закон України від 25.06.91 N 1251-XII URL: <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/29919.html> (дата звернення: 31.10.2023).
4. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 31.10.2023).
5. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 № 978-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/978-15> (дата звернення: 31.10.2023).
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 "Податок на прибуток" (П(С)БО 17) [Електронний ресурс]: затверджено наказом Мініфіну від 28 грудня 2000 року N 353. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>(дата звернення: 31.10.2023).
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12 (МСБО 12). Податки на прибуток: виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_012(дата звернення: 31.10.2023).
8. Акіншина О. В. Етапи, способи та інструменти податкового планування на підприємстві. *Вісн. Львів. політех. ун-ту.* 2012. URL: <http://ena.lp.edu.ua>

9. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз. К.: КНЕУ. 2005. 292 с.
10. Антіпов О.М. Податкове планування як засіб оптимізації сплати ПДВ та податку на прибуток URL: http://filelibsnu.at.ua/naukovi/Naukovi_visti/PDF_10_2013/3.pdf (дата звернення: 31.10.2023).
11. Баранов С.О. Ухилення від сплати податків як основний чинник тіньової економік. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. Вип. 2. С. 65-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2015_2_7 (дата звернення: 31.10.2023).
12. Бекерська Д.А. Податкове право та податкове законодавство в Україні: навчальний посібник / За заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Юрид. л-ра. – 2000. 224 с.
13. Білінський Д.О. Правове регулювання податкових надходжень як складової публічної фінансової системи. *Фінансове право*. 2014. № 2(28). – С. 10–13.
14. Варналій З.С. Теоретичні засади детінізації економіки України. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2014. № 1. С. 46–53.
15. Варналій З.С. Шляхи підвищення податкової конкурентоспроможності України в умовах діджиталізації. *Збірник матеріалів науково-практичного круглого столу «Оподаткування та економічна безпека держави в епоху діджиталізації» (23 лютого 2022 р.)*. С. 13–17.
16. Вахновська Н.А. Корпоративний податковий менеджмент у системі управління підприємством. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. *Збірник наукових праць. Луцький державний технічний університет*. Випуск 1. Ч. 1. Луцьк, 2021. С.20-27.
17. Вишневський В.П. Оподаткування в емерджентній економіці: теоретичні засади і напрями політики: монографію НАН України, Ін-т економіки промисловості. Донецьк, 2012.128 с.

18. Гармонізація податкового законодавства: українські реалії : [монографія] / [Білецька Г. М., Кармаліта М. В. Куц М. О. та ін.]. К. : Алерта, 2012. 222 с.

19. Голядова Т.О. Необхідність удосконалення податкової системи України для покращення інвестиційного клімату. Молодий вчений. № 2. 2021. С. 153–157.

20. Грицюк Н. Формування та механізм стратегії розвитку підприємств на засадах податкової політики. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. URL: file:///C:/Users/USER/Downloads/echcenu_2015_3_4.pdf (дата звернення: 31.10.2023).

21. Гуменюк А.М. Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти: монографія. К. : НІСД, 2014. 468 с.

22. Демидович В.В. Проблеми оптимізації податкового навантаження в Україні та напрямки їх вирішення. *Фіскальні зобов'язання суб'єктів господарювання природно-ресурсних галузей: виконання, аналіз, контроль та регулювання : матеріали наук.-практконф., 21-22 жовт. 2010 р., 4.1 К.: НДЗ "Ресурси", 2010. С. 17-19.*

23. Дерев'янка А. Податок на виведений капітал: варто чи ні? *Європейська Бізнес Асоціація*. 07.11.2022 р. URL: <https://eba.com.ua/podatok-na-vyvedenyj-kapital-varto-chy-ni/> (дата звернення: 31.10.2023).

24. Демиденко Л. М., Субботович Ю.Я. Податкова система : навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів. Київ : ЦУЛ, 2007. 184 с.

25. Жиглей І. В. Детінізація економіки як позитивний варіант гри між підприємством, державою та суспільством. Стратегічні пріоритети детінізації економіки України у системі економічної безпеки: макро- та мікро- вимір : монографія / за ред. Черевка О. В. Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А., 2014. 442 с.

26. Жмайлов В.М. Організаційно-економічні основи управління прибутком сільськогосподарських підприємств: монографія / В.М. Жмайлов,

О.Г. Жмайлова, О.О. Бабицька, Ю.І. Данько, Л.В. Слюсарєва. Суми: СНАУ, 2014. 408 с.

27. Жук Є.М. Стимулювання підприємницької діяльності на підставі удосконалення податкового регулювання. URL: <http://intkonf.org/zhuk-em-stimulyuvannyapidpriemnitskoyi-diyalnosti-na-pidstaviudoskonalennya-podatkovogoregulyuvannya> (дата звернення: 31.10.2023).

28. Заверуха М. До визначення суті тіньових економічних процесів. 2020. Вип. 1/2 (46/47). Ч. 2. С. 72–83. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavniststvo_1/edu_46/fail/ch2/11.pdf (дата звернення: 31.10.2023).

29. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=ukUA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki> (дата звернення: 31.10.2023).

30. Застосування реєстраторів розрахункових операцій: міжнародний досвід - уроки для України. USAID "Лідерство в економічному врядуванні" (USAID ЛЕВ). Київ, 2020. URL: <https://www.slideshare.net/USAIDLEV/ss-52883726> (дата звернення: 31.10.2023).

31. Затонацька Т. Г. Бюджетно-податкове регулювання інвестиційної діяльності в Україні : [монографія]. Київ : Задруга, 2012. 299 с.

32. Зимовець В.В. Корпоративні фінанси як домінанта фінансової науки. Фінанси України. № 9. 2015. С. 78–95.

33. Кашуба О.М. Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 103-106. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2015/24.pdf (дата звернення: 31.10.2023).

34. Кирилич Х. Сучасна наукова парадигма нерівномірності економічного розвитку в контексті нової інституційної економіки. *Сучасні тенденції міжнародних відносин: політика, економіка, право* : зб. матер. IV щорічної міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 16–17 квітня 2015 р. – Львів : DPI, 2015. – С. 346–349.

35. Кірдіна О.Г. Оптимізація податкового навантаження на макро- та мікрорівні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. URL: <http://btie.kart.edu.ua/article/viewfile/149923/153804> (дата звернення: 31.10.2023).
36. Кміть В.М. Зарубіжний досвід податкового стимулювання підприємництва. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 3 (08). 2021. С. 265–269.
37. Колісніченко П.Т. Податкові важелі державного регулювання підприємницької діяльності. *Ефективна економіка*. № 12. 2020. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3376> (дата звернення: 31.10.2023).
38. Колосова В. Цифрові технології в системі інструментів деактивації тіньової економіки. Новітня історія України: аналіз етапів становлення: матеріали конференції за підсумками Всеукраїнського конкурсу дослідницьких робіт школярів і студентів до 28-ї річниці незалежності України, Дніпро, 17 травня 2019 р. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. URL: https://duan.edu.ua/images/News/UA/Contest_independence/25135.pdf (дата звернення: 31.10.2023).
39. Коротун В.І. Проблеми мінімізації сплати податків в Україні *Економіка, фінанси, право*. 2010. № 6. С.21-24.
40. Корягін М.В. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2020. 276 с.
41. Кучерявенко Н.П. Курс податкового права. Харків: Легас; Право, 2005. 600 с.
42. Крисоватий А.І., Томнюк Т. Л. Адміністрування податків в Україні: організація та напрями трансформації. Тернопіль: ВЦП, «Економічна думка ТНЕУ», 2012. 212 с.
43. Лазебник Л. Л. Система податкового планування як інструмент оптимізації підприємницької діяльності. Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль, 2021. С. 171-174.

44. Малюга Н.М. Розвиток теорії бухгалтерського обліку: монографія / Н.М. Малюга. Житомир: ПП «Рута», 2005. 388 с.
45. Миськів Г. Бюджетна система : теретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. 272 с.
46. Міжнародна практика застосування спрощених (спеціальних) режимів оподаткування малого підприємництва та необхідність її адаптації й застосування в Україні. Матеріали аналітичного центру «академія». URL: <http://www.academia.org.ua> (дата звернення: 31.10.2023).
47. Міжнародний досвід реформування податкових систем: види податків та електронна звітність. Офіційний сайт Державної податкової служби України. URL: <http://tax.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/mrdosvid/>. (дата звернення: 31.10.2023).
48. Мінін І. Г. Тіньовий сегмент податкового простору та шляхи його легалізації. *Ефективна економіка*. №3. 2013. URL:: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1905> (дата звернення: 31.10.2023).
49. Онищенко В. Податок на виведений капітал замість податку на прибуток? 06.08.2019. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7344-podatok-na-vivedeniy-kaptal-zamst-podatku-na-pributok> (дата звернення: 31.10.2023).
50. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 31.10.2023).
51. Пахненко О.М. Основні засади податкової політики в країнах ЄС на сучасному етап. *Ефективна економіка*. № 12. 2020. URL:: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5317> (дата звернення: 31.10.2023).
52. Пріоритети податкових стимулів: світовий досвід. *Матеріали аналітичного центру «Академія»*. URL:<http://www.academia.org.ua>. (дата звернення: 31.10.2023).
53. Редько І. А. Проблемні питання ухилення від сплати податків. URL:: http://www.rusnauka.com/13_NPN_2010/Economics/65637.doc.htm (дата звернення: 31.10.2023).

54. Святаш С. В. Податкове планування та оптимізація оподаткування в контексті максимізації вигод платників податків та держави. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2021. Вип. 2.С. 280-285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2021_2_42 (дата звернення: 31.10.2023).

55.Томнюк Т.Л. Фактори забезпечення економічного зростання в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6399> (дата звернення: 31.10.2023).

56.Томнюк Т. Л. Лібералізація податкової системи України: тенденції та перспективи реалізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 7. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1272> (дата звернення: 31.10.2023).